

Octavian
PALER

Vremea întrebărilor

Cronică morală a unui timp
plictisit de morală

POLIROM
2018

Cuprins

<i>Argument</i>	7
---------------------------	---

1990

De ce mă îngrijorez	13
Cutia Pandorei	15
Iluziile au durat numai o lună	18
Ce se întâmplă cu noi?	27
Câteva explicații	31
Nevoia de calm	34
Nevroza libertății	39
A treia Yaltă	41
Pericolul adevărului unic	47
Victorie primejdioasă	49
Patria și Puterea	63
Delictul de opinie	66
Cine a mințit?	67
Europa, totuși	74
Lupta pentru trecut	76
Vă dați seama unde s-a ajuns?	80
O simplă necuviință?	83

1991

Occidentul și noi	89
O comparație inevitabilă	91

Trei tactici ale Puterii	94
Speranța mea...	95
Uităm repede.	97
Războiul româno-român	97
Păcat și vină	100
Calul „mort“	101
Un mit.	103
Măcar atât.	106
Procesul terorii	109
Decolectivizarea sufletelor	113
Amănunte...	117
O reglare de conturi.	119
Amănunte...	124
Epidemia „scenariilor“	126
Cum vom fi?	129
După doi ani	131

1992

Politica și morala.	136
Fantoma lui Stalin.	137
Un hibrid monstruos.	141
Spuma și marea	144
Marea capcană	146
Amănunte...	148
Solidaritate neconvenabilă.	151
Frica de SRI.	153
Hârtia de muște.	156
Mândrie și rușine	158
Puțină logică	161
Junii corupți	163
Marx și Dumnezeu	164
O „femeie capricioasă“	166
Politică și politicianism	168

Iliescu e un pseudonim	170
Singura „reconciliere”	172
Invazia mahalalei.	175
Falimentul „discreției”	177
Cotrocenizarea calomniei.	179
„Patrioții” sfidează	183
Niște nedumeriri	186
Între resemnare și speranță.	188

1993

Despre trâncâneală	193
Limitele urii	194
Cultura și politica	196
Frica de Securitate	197
Peștii-pilot	199
Amănunte...	201
O nouă formă de represiune	202
Vă iert cu anticipație	203
Răul care ne roade	210
Un păcat de neiertat	215
Lecția „Câmpeanu”	219
D-l Gherman se miră.	221
Domnule Paler	223
Restaurația psihologică	227
Politica și intelectualii	228
Amănunte...	230
Vacile sacre	232
Liberalizarea prostiei	234
Există minciuni patriotice?	237
După un botez politic	239
Se vrea o Yaltă românească?	241
Încă o condiție, doamna!	244
Pe drumul Damascului	246

Obsesia Yaltei	249
După Strasbourg	251
Stiluri în șmecherie	253
După ce au tăcut fanfarele	255
După patru ani	258

1994

Istoria ca târfă	266
Niște cassandre	267
Gândul slobod	269
Un coșmar	271
Restitutio in integrum	274
„Mici” nedumeriri	275
Homo sovieticus	277
Ce este postcomunismul?	279
Tertium non datur	281
O oglindă aburită	284
Ratarea libertății	290
Fals omagiu	291
Lecția lui Eugen Ionescu	294
Caragiale și noi	296
Amănunte...	297
Nu mi-a venit să cred	300
Un edificiu-strigoi	302
Ciocoli vechi și noi	305
Exilul românesc văzut din țară	310
Amănunte...	323
De la șosete la cuget	324
De ce refuz	326
Mituri false	328
Democrația bârfei	330
Răspunderea Opoziției	335
Banalizarea corupției	339

Fascinația vulgarității	342
Noi și Roma	348
Două balanțe?	351
Problema spiritualității	357
Colinde penibile	361

23 septembrie 1992

Politică și politicianism

Strada românească arată, totuși, altfel acum decât în preajma alegerilor din mai '90. Atunci, geamurile se zguduiau zilnic din pricina strigătelor manifestanților. Piața Universității clo-cotea. Pe ziduri, pe stâlpii felinarelor, afișele electorale erau sfărtecate cu furie. Acum, stărute un fel de apatie ciudată. După-amiază, se strâng în jur de o sută de persoane care stau la taifas, în jurul fântânii din marginea Pieței Universității. Se discută politică, desigur, dar atmosfera e de agora, nu de speranțe inflamate. Pasiunile vulcanice de acum doi ani au cedat locul unei rețineri ce poate fi un indiciu de înțelepciune sau de oboseală. Greu de precizat. În orice caz, strada românească nu mai trăiește nici pe departe cu violență febra apropierei alegerilor, ca în mai '90. Dimpotrivă, pare să urmărească vânzoleala din „Studioul electoral” cu un amestec de ironie și iritare. Poate fiindcă specula cu promisiuni deșarte e în contrast tragicomic cu mizeria care crește.

În schimb, pe scena politică, intoleranța n-a lipsit. Uitând de propriile sale apeluri la fair-play și luptă de idei, d-l Iliescu nu s-a dat înapoi să propage „șovinismul social”, cum numea N. Steinhardt lupta de clasă, într-un stil incitator care amintea de multe ori limbajul anilor '50. Domnia sa a strigat la un miting electoral: „Opoziția vrea să aducă boierii!”. Care boierii? În România există un singur mare latifundiar pe care președintele

il apăra din toate puterile. Statul. D-l Funar a propagat șovinismul, pur și simplu, fără să-și pună problema că această politică a urii etnice, străină firii noastre, ne-a adus deja destul rău. Întreg discursul d-lui Funar e bazat pe resentimente elementare și pe zgândărireă resentimentelor. Nu știu dacă e adevărat că unul din însoțitorii săi ar fi strigat la Timișoara: „Dacă vom veni la putere, vă împușcăm pe toți”. Dacă nu e adevărat, amenințarea nu pare totuși străină de tonul folosit, adesea, de primarul Clujului.

Între timp, oratorii din „Studioul electoral” se jură că n-au nimic mai sfânt decât interesul țării, binele general. Suntem aproape sufocați de grijile lor altruiste, de idealurile lor înalte. S-ar zice că ambițioșii, veleitarii, ariviștii n-au nici o șansă să se manifeste din cauza insomniilor patriotice ale clasei noastre politice. Dar cum să uiți că străinii socotesc hilar numărul partidelor de la noi? Practic, e imposibil să se cristalizeze o luptă politică serioasă în acest bazar în care firmele se înmulțesc, iar ideile (și așa puține) scad continuu. Bictul alegător e nedumerit, dezorientat, sâstisit. Multă vreme, cum deschidea televizorul, afla că a mai apărut un partid, o fracțiune, o „aripă”. Și, bineînțeles, toate aceste „formațiuni”, care se buluceau pe scena politică, aveau președinți, vicepreședinți, secretari etc. În unele cazuri, veleitarii s-au hotărât să devină escroci. Fără adepți, dar cu sedii, ei au trecut în uz personal bunuri ale partidului lor, speculând spațiile de care dispuneau, amestecând „binele general”, „interesul țării” în matrapazlăcuri care țin de dreptul penal. Alții își încearcă, întâi, norocul în alegeri. Și,

din pricina zgomotului stârnit de veleitari, puținele voci care ar merita să fie auzite abia se aud.

Eram mai lucid acum decât în mai '90. Înțelegeam că răul era mai adânc decât îmi imaginasem, chiar dacă nu reușeam să mi-l lămuiesc pe deplin.

Cu toate acestea, m-au surprins, într-o oarecare măsură, rezultatele alegerilor. Mă mira nu atât faptul că Iliescu obținea al doilea mandat prezidențial, cât succesul unui partid abia încropit, FDSN, un fals partid, ce susținea nu o doctrină, ci un om. Un „partid bodyguard”, fiind de indivizi puși pe căpățuială. Senzația de contrarietate pe care am încercat-o mă făcea să nu mai pot fi optimist nici în limitele dinainte.

2 octombrie 1992

Iliescu e un pseudonim

Nimeni nu mă poate bănuși de simpatie față de Ceaușescu, dar trebuie să recunosc că, în primitivismul, paranoia și violența lui, Ceaușescu avea, totuși, o anumită fibră de lider. Pe când Ion Iliescu rămâne, așa zice, doar un marxist consecvent și ambițios care a profitat de un moment favorabil și se străduiește, alternând gafele cu obsesiile ideologice, să-și apere idealurile de tinerețe împotriva istoriei și a intereselor poporului român, cu riscul – dacă își dă seama de el – de a fi urât de partea cea mai informată a populației cu intensitatea cu care a fost urât Ceaușescu.

E firesc, aşadar, ca rezultatele alegerilor să pară de necrezut.

Nu găsesc, în acest moment, decât două explicații, de natură să le motiveze. Mai întâi, acest scrutin a însemnat, am impresia, o victorie a interesului egoist asupra interesului general. Interesul general cerea o schimbare radicală, anularea *de facto* a efectelor celui de-al doilea război mondial. Cereau o putere politică nouă, necompromisă. Numai că un sondaj prezentat de Televiziune în seara alegerilor ne-a arătat că principala problemă care îi preocupă azi pe români sunt prețurile ridicate! Dacă această premisă e corectă, rezultă că teama personală pentru ziua de mâine a fost mai puternică decât teama pentru soarta țării. Apoi, e clar că trebuie făcută o distincție între votanții de rând ai FDSN și ai lui Ion Iliescu și între mafia care a vrut să câștige încă patru ani, pentru a se aranja mai bine, în locurile importante, și profitabile, după care jocul democratic n-o mai poate atinge.

Oricum, se afirmă cu prea mare ușurință, în unele publicații, că românii au votat pentru comunism sau neocomunism. În ce mă privește, sunt convins că mulți, foarte mulți din cei care au votat pentru FDSN și pentru Ion Iliescu detestă, în sinea lor, comunismul. E vorba de altceva la mijloc, cred eu. Opinia mea e că „Iliescu” e un pseudonim.

Să mă explic. De fapt, scrutinul de-acum doi ani, din Duminica Orbului, a dovedit ceva, că tragedia în care ne-a aruncat sfârșitul celui de-al doilea război mondial n-a mutilat numai vieți. A schimbat caractere, a creat reflexe, spaimă, nesiguranțe, idiosincrazii, care

nu se vindecă ușor. În 1946, mai aveam o logică normală. De aceea, pentru validarea consecințelor celui de-al doilea război mondial, a trebuit să se falsifice grosolan alegerile. Acum n-a mai fost nevoie de o fraudă de aceleași proporții. Reflexele create de-a lungul a patruzeci și cinci de ani au lucrat și singure. Căci trecutul nu e neapărat o problemă de arhivă, nu se oprește la ceea ce „a fost”. El e încă activ. Strigoii sunt vii, acționează, vorbesc la Televiziune, se bat pentru posturi oficiale. Și uncori suntem noi înșine, fără să ne dăm seama, propriii noștri strigoi. După ce ne-a înghițit o parte din viață, terorizându-ne, comunismul ne presează mai departe destinul într-o libertate pe care nu ne pricepem s-o trăim, fiindcă ne-am pierdut reflexele unui comportament normal.

La o analiză mai atentă, mi-am dat seama că, într-o privință, parlamentul rezultat din aceste alegeri era chiar mai rău decât „parlamentul rușinii naționale”, cum fusese numit cel precedent. La doi ani după revoluție, Ceaușescu avea bocitoare în forul legislativ!

6 noiembrie 1992

Singura „reconciliere”

La nivelul vorbelor, reconcilierea națională rămâne, deocamdată, o speranță. La nivelul faptelor, am asistat, însă, la o „reconciliere” ce părea contra naturii: între cei care l-au trimis pe Ceaușescu în fața plutonului de execuție și cei care îl plâng pe Ceaușescu!

E adevărat, această „reconciliere” seamănă, mai degrabă, a cărdășie bizară. Cum se face că extremiștii care-și permit să vorbească despre „trădare”, când amintesc de detronarea lui Ceaușescu, se situează de partea celor pe care, dacă ar fi consecvenți, ar trebui să-i acuze? Și, invers, cum se face că „emanații” care l-au executat pe Ceaușescu se înțeleg atât de bine cu cei care încearcă, fără jenă, să ne demonstreze că dictatorul huiduit în decembrie '89 era un „bun român”? Dar consecințele se întrevăd destul de limpede. România e în pericol să intre, acum, într-un fel de ceaușism fără Ceaușescu. Partea primitivă a FDSN se simte atrasă nu de democrație, ci de gălăgia care se face la extreme. Or, aceasta poate anunța lucruri grave. Se pare că ne-am înșelat când am crezut că, data fiind fărâmițarea parlamentului, deliberările vor fi istovitoare. Sunt semne că o nouă mașină de vot e gata să intre în funcție.

Personal, văd mai multe primejdii decurgând de aici. În primul rând, mă tem că adevărații arbitri în parlament ar putea deveni extremiștii și că, mânat de interesul de a-și asigura mașina de vot, FDSN ar putea ajunge prizonierul lor. În al doilea rând, mă tem că răul de care ne-am speriat, că țara riscă să devină inguvernabilă după scrutinul de la 27 septembrie, poate fi înlocuit cu un alt rău, încă și mai mare: ca balanța să incline spre un regim autoritar, cu un președinte dornic să se amestece în toate și flancat de extremiști. În al treilea rând, e clar că de aici ar rezulta o izolare cronică a României și că asta ar avea urmări funeste pe toate planurile. În al patrulea rând, e de presupus că reacția